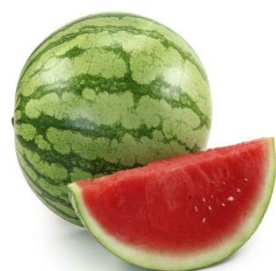
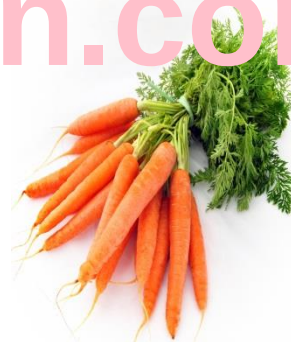
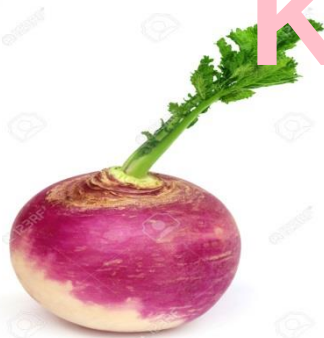

د یوولسم او دولسم ټولګی لپاره زراعت

Ketabton.com

ز غفران

مقدمه : يو قدمی نبات دی چي د رنگ بوی او مزي له کبله د ټولی دنیا خلک ځان ته را جلب کړي .

ز غفران د پیری پخوا زماني څخه کرل کيږي د کرلو ساخی عبارت دی له یونان ، ترکیه ، اسيا سفید ، افغانستان ، ایران او داسی نور هیوادونو کي رواج لري . چي بیا وروسته هندوستان ، چین د غرب نه تر هسپانیا پوري مورچ شو . ز غفران د نورو نباتاتو په پرتله کمو اوبو ته اړتیا لري او هم د اقتصاد له کبله په نورو نباتاتو اوچت قیمت لري .

د فصل موده یا وخت

په ژمی او منی کی ز غفران حاصل ورکوي کوم مهم امراض او افات نه لري .

د ز غفرانو تولیدونکي هیوادونه

عبارت دی له ایران په کال کی ۲۰۰ تنه یونان په کال کی ۵،۷ تنه مراکش ۲،۳ تنه ، کشمیر ۲،۳ تنه اسپانیا ۱ تن افغانستان ۴ تنه ، ایتالیا ۱ تن ، او ټوله نړی فعلا ۱۷۰ تنه ز غفرانو ته اړتیا لري .

ز غفرانو تقریبا لس زره کاله پخوا نوم درلوده د ز غفرانو کلیمه عربی ده کوم نومونه چی د ز غفرانو په اخیر کی راحي د فارسي ریښه لري ز غفران په اصل کی د زیران په مغنا د گل لاله چی په قیمت د زرا وطلا دي دغه کلیمه د ز غفران بدله شوه . په فارسي او ترکی کی ورته زفرون وايي په انگلیسی کی ورته سپترون وايي .

۸۰ کاله پخوا ز غفران د هرات ولایت په تحقیقاتی فارمونو کی کرل کیده په ۱۹۹۱ م کال چی مهاجرین د ایران څخه افغانستان ته راغله نو د هرات په ولایت کی د ز غفرانو کرل پیل شو چی په ۱۹۹۷ م کال کی د ډاکار د موسسی لخوا د ز غفرانو کرل د پښتون زرغون په والسوالی کی پیل شوه چی په ۱۳۸۱ ه ش کال کی ز غفرانو لپاره بازار پیدا شو اولین کنفرانس د هرات ولایت د زراعت په ریاست کی جوړه شوه چی پیری مثبتی پایلی درلودلې .

د ز غفرانو ځمکی املاکه کول

د ز غفرانو لپاره باید اول ځمکه ژوره قلبه شي بیا ورکی ځیواني سره اچول کيږي د هغه څخه وروسته ز غفران په دوو موسمونو کی کرل کيږي . چی عبارت د ژمی او منی څخه دي د ز غفرانو غوتي لکه : د پیاز د عوتو په شان په ځمکه کی د قطار په شکل کرل کيږي

نوموړی غوټی د ۵—۷ کیلو حاصل ورکوي . د زعفرانو لپاره شگلنۍ خاورې موثرې تماميږي . د دوه قطارونو تر مینځ واټن ۲۰ — ۳۰ cm وي غوټه باید ۴ — ۱۰ cm ژوره وکرل شي او د دوو بونو تر مینځ فاصله باید ۱۵ — ۲۰ cm پوری وي خو نظر په شرایطو وي .

د زعفرانو اقتصادي اهمیت او ګټې په لاندې ډول دي

دا چې زعفران یو طبی نبات دی او زراعتی محصولات یی د دوا په فابریکو کی استعمالیږي د زعفرانو حاصلات په دې وروټی وختونو کی زیات شوي

۱ زعفران بنایسته رنگ لري د انسانانو د اشتها راوستلو لپاره خوړل کيږي .

۲ په ځینو هیوادونو کی د چای پر ځای هم استعمالیږي .

۳ په ځینو فابریکو کی د توکرانو په رنگونو کی کار تری اخیستل کيږي .

۴ په غذایی موادو کی د زعفرانو څخه ګټه اخیستل کيږي .

۵ د غذایی موادو د هضم سبب کيږي .

۶ توخي رفع کوي.

د زعفران نباتی خصوصیات

د زعفران بوټی د څو برخو څخه جوړ شوی چی ریښه ، ساقه ، پانی اړ د گل څخه عبارت دي . د گل په وخت کی د ۶ — ۹ پوری باریکه پانی لري د ۱ — ۴ پوري غوټی نیسي چی دغه غوټی وروسته پانی او گلونو وظیفه په غاړه لري . چی د هری غوټی پر مخ ۲ — ۳ پوري گلان په بنفش رنگ سره ښکاره کيږي .

د زعفرانو ډولونه

غبارت دی له : زیر زعفران ، بنفشی زعفران ، سپین زعفران ، خر زعفران ، بنایسته زعفران او خوراکی زعفران .

د حاصل راټولول

کله زعفران گل وکړي نو په همدې موسم کی د زعفرانو گلان راټولیږي او فابریکی ته وړل کيږي چی د پروسیس لاندې نیول کيږي او مختلف مواد ور څخه لاس ته راځي .

مسور

يو تيلي نبات دی چی ۳۵۰۰ م کاله مخکی د میلاد څخه مصر کی کرل کیده د تاریخ په اوږدو کی بیا هند ، پاکستان ، امریکا او افریقای ته راوړل شو .

چی د دې نبات په گل کی کارت مین carthamine کارتمین په نوم یوه رنگه ماده ده چی د رنگ جوړلو په فابریکه کی په کار وړل کیږي .

Meat and oil

د دې وریټې تیل او کنجاړه چه په صنعت کی پکار وړل کیږي او د دې وریټې نه ۳۲٪ نه تر ۴۰٪ پوری تیل لاسته راخی .

د مسورو نباتی خصوصیات

د دې نبات د اصلی ساقی لوړ والی د ۲۰ — ۴۰ cm پوری رسیږي گل یی ټیکلی ته ورته شکل لري دغه ټیکلی د څو گلانو څخه تشکیل شوی دي . د گل سیستم ساده دي د گل رنگونه زیر ، سور ، نارنجی او سپین شکل لري پانی یی ساده شکل لري د رینو سیستم یی taproot ټاپروټ دي

توافقی

دا نبات په هغو خاورو کی کرل کیږي چی د هغوی د حرارت درجه $50^{\circ}C$ ته ورسیري د فصل د نموی موده د ۱۵۰ نه تر ۲۰۰ ورځو پورې رسیږي د تخم کرل په دوه طریقو سره دي یوه یی خطی کرل او بل یی د پاشان طریقه ده .

په ابی ځمکو کی 30 kg/h تخم اچول کیږي تخم 5 cm ژور اچول کیږي .

د دوو نباتاتو تر مینځ واټن د 3 cm نه تر 6 cm پوری او د قطارونو تر مینځ واټن 50 cm وي . د کرلو وخت د خمل د ۱۵ نه تر ۱۵ پورې دي د حاصل اندازه د ابی ځمکی څخه $2-3 \text{ ton/h}$ او د للمی ځمکی $1-2 \text{ TN/H}$.

لمر گلي يا sun flowers سون فلاور

لمر گلي د ۱۶ پيړۍ نه محکي په امريکا کې کرل کيده چه بيا وروسته هسپا ني ته راوړل شو او د غوړيو لپاره ورڅخه کار و احستل شو چه نن ورځ يو تيلي نبات په نوم ئي پيژنو لمر گلي ډير اقتصادي ارزښت لري چه تقريبا د % ۵۰-۴۰ پوري تيل لري کنجاره يي ډپورتين ډيره بڼه منبع ده چی حیواناتو ته ورکول کيږي. او په ځيني هيوادونو کې دزينتي نباتاتو په حيث هم کرل کيږي

لمر گلي نباتي خصوصيات

علمي نوم يي helian thesuannuos هيلين تيسونوس دی

کورنی نوم يي copmositeae کوم پستيا

نبات يو کلن نبات دی چه د 1m نه تر 6m پوري لوړوالی لري او قطر يي د 2cm نه تر 5cm پوري رسيږي

گلي ساحه يي head په نوم سره يادی ی پانې يي ساده شکل لري او د گل سيستم يي مرکب دی ريښې taproot ټاپ روت دي ودی نبات تيکای په دوه ډوله دی چي عبارت ۱ tubular ټيو بلر

۲ disk ډسک

شکل لري چي هر گل يي يو تخم توليدوی چي achene د اچين په نوم سره ياديږي tubular ټيو بلر او disk ډسک قطرونه يي د ۸ سانتی متر نه تر 60cm پوري رسږي د گرده افشاني سيستم يي crossbollination کراس پولينشن دی لمر گلي په سهار کې شرق حواته او په مازيگر کې غرب حواته مايله وی چه دغه عمل د neutation نيو تيشن په نوم سره ياديږي

توافق

يو واريټي د commandar په نوم سره يادېږي چې دبحر د سطحې نه 1800m پورته هم کرل کيږي دغه ورتي ديو هکتار ځمکې څخه 1455kg حاصل ورکوي په هغه ځايو نو کی چې لمر گلی کرل کيږي چه په هغه ځای کی غنم جوړ او داسې نور نباتات هم کرل کيږي ځمکه بايد اول ښه واپړول شي قطارونه بايد شمال او جنوب ته جوړ شي د قطارونو تر مينځ واټن د 60 نه تر 70 cm پوري وي د دوو نباتاتو ترمنځ واټن بايد 30 نه تر 40cm پوري وي تحم بايد 5 نه تر 7cm پوري ژور وکرل شي په يو لای کی 4 نه 5 دانو پوري تحم واچول شي محکې دکرلو نه تحم 24 ساعته په اوبو کی واچول شي په يو هکتار ځمکه کی بايد 12 نه تر 14kg تحم واچول شي دکيمياوي سرو استعمال 100kg يوريا بايد په يو هکتار کی واچول شي او D.A.P 100kg بايد ورکې واچول شي .

کله چه نباتات 20 نه تر 25cm پوري ورسیده او له اوبه ور کول کيږي کله چه نباتات غټ شي دوهمه ځل اوبه ورکول کيږي دريمه اوبه کله چې گل ته ورسیده او نور هر 10 ورځ بغد اوبه ورکول کيږي

شولې پاوريجی

د ډيري پخوا زمانی راهیسی شولې زمونږ په هیواد کی کرل کيږی

اودغه عله جاتو يو برحه جوړه وي شولې ننګرهار،کنړ،لغمان،بلخ،دهيواد په نورو سيمو کی کرل کيږي چې شولو فصل کافی اوبو ته ضرورت لري او د 90-150 وروځو کی شولو فصل څخه حاصل لاس ته راځی شولې دوه ډوله دي

1 مینی وریجی

2 غتی وریجی

زمونږ په هیواد کی محلی ډولونه عبارت دي له باره،لونگینی،پشیدی،اوصدری وریجوڅخه عبارت دي خو په دي ورستی وحتونو کی ځینی وراتی گانی دحارجی هیوادونو څخه را معرفی شوی چې په 1379 کال کی سوات دوه غتی وریجی بغلانی 98 مینی وریجی افغان 28 او کندوز مینی وریجی بسمتی 358 دغه وراتی گانی لاس لاندی نیول شوی او ښه نتیجه يي ور کړی ده شولو لپاره اول قو ریه جوړیږی په قوریه کی بزعلی روزل کيږی اوله هغی څخه وروسته بیا اصلی ځای ته وړل کيږی شولو دکرلو لپاره اول بايد

حُمکه هواه شی اوبه اوبو کی منداؤو (غابنور) وشى دهعى خخه وروسته بيا بزغلى
انتقالؤو البته حُمکه بايد هواره اوبه شوى وي او د 4-10 بويسى يعنى يوه گيډى ورخخه
جوړيږي اوبيا د قطار په شکل کرل کيږي د شولو دبوټو ترمنځ واټن د تجربو له مخى د
10-30 سانتى متره ډيره ښه نتيجه ورکوي

شولو لپاره کيڼوي سرو استعمال

شولو لپاره نايټروجنې سري او فاسفورس لرونکى سري ډيري گټوري دي

شولو ډگرلو وخت

تجر بو او خير نو ښودلى ده چې هعه شولى چه دچنگاښ د 15-5 پوري وکرل شى ډيره ښه
نتيجه ورکوي البته په ننگرهار کى بلخ او نورو ولايتونو کى د غبر گو لي 1-26 نيټى
پورى د شولو دنيال مناسب وخت ټاکل شوى دى

په شولو کى زيات امراض ليدل کيږي چې اکثه بکټريايي او پنگسى ناروغى مينځ ته
راوړي چې غبارت دي له بلاست blast سره روستrost ساقى چينجى اوداس نوري ناروغى
هم مينځ ته راځى چې دا ناروغى په حاصل باندې منفى اغيزى اچوي بايد د دى ناروغى
خخه مخنيوى وشي

شولو څړويول

شولى ډنډاوبو ته ضرورت لرى اودهغه نباتاتو له جملى خخه دي

چي دان ايروبيک په ډول ځپل تنفس او ودي ته دوام وړ کوي

شولى دوامداره اوبو ته اړتيا لرى خو په احره کيچي دانه پوره کړي

اوبه په کميدو او يا قطع کيږي پس دوچيدو وروسته ربيل کيږي

شولى د قورى نه تر پخيدو پورى ډنډ اوبو ته ضرورت لري

می mung beam

می چي په انگلیس ژبه کی ورته مونک بین ویل کیږي غلمی نوم ئې غبارت دی له phaseolus-oureus فیزولس اورس اوکورنی نوم ئې لوگو مینس logominousaea می په دوه ډوله دي چي توری او شنی می ددي بل اصلی رځای نمایي جنبی اسيا بنودل شوی ده خو په افریقا کی هم کرل کیږي زمونږ په هیواد کی د می کرل لپاره مناسبی سیمی غبارت دي له هلمند کندوز لغمان کنړ ننگرهار پروان تحار کپيسا قندهار او داسی نوری سیموکی ډی ښه توافق لری می دخپلی ودي لپاره ډیری گرمی هوا ته اړتیا لري چی مناسبه تودوچه 28-30 ده

میو ډکولو طریقہ

می پهدوه طریقو سره کرل کیږي دکتار طریقہ دپاشان طریقہ

A دکتار طریقہ :دمیو ډکولو لپاره ښه او غوره طریقہ ده د دؤو قطارونو تر منځ واټن باید 30cm وي اودبوتوترمنځ واټن 100cm سانتی متره وي پدی طریقہ کی دهرزه بوتوکنترول اود حاصل راټولوکی اسا نتیا رامنځ ته کیږي

B پاشان طریقہ : دپاشان طریقہ یوه ډیره اسانه اوساده طریقہ ده چي د ډیرو کلونو راهسی کارول کیږي خو ځینی ستونزی لری لکه ډکرنیزو غملیو حاصل راټولو لول دوا شیندل دهرزه بوتوکنترول اوداسی نور خو کله چي مونږبی حر کاوه کرو نو دهعی لپاره اول ځمکه ښه ژوره یو یا دری ځله اوبه کیږي او بیا وروسته پکی می کرل کیږي البته په هعه سیمو کی چي اوبه ن لری می دجواروسره شریکی همکرل کیږي چي په یو وخت کی دځمکی څخه دوه فصله احستل کیږي اوله بلی خوا دځمکی حاصل خیزی سبب کیږي

کیمیاوي سري

په عمومی صورت سره می نایتروجن لرونکو سرو ته ضرورت نه لري خو بیا هم په ډیره کمه اندازه نایتروجن لرونکی او فاسفورس لرونکی سري د کرلو په وخت کی اچول کیږي چی ډیره ښه نتیجه ورکوي .

د می ناروغي

د میو نباتات درې قسمه ناروغي لري چې عبارت دی له : پنگسی ، بکتریاوي او ویروسی
علامه لکه د بوټو وچیدل ، د میو سپنکی د پانو د ټکي ناروغي او داسې نورې دي د دی
ناروغي کنټرول لپاره باید مخکې دوا پاشي او خشرات وژونکی استعمال شي .

د میو غذای ارزښت

می اکثرًا په افغانستان کې یو ډول خواړه دي چې ډیر خلک د میو دانی پخوي او د ډوډۍ
سره یوځای خوړل کيږي همدارنګه د میو دانی په وریجو کې هم اچول کيږي او بیا ځینی
خلک یې د دالو په شکل پخوي . چې د میو د دالو په نامه یاديږي د میو خواړه ډیر ګټور او
مفید دی ځکه چې د پروټین مقدار ۲۲-۲۴ پوری لري او په ډیره اسانۍ سره هضميږي په
غربي او نورو هیوادونو کې زیاته ګټه ورڅخه اخستل کيږي می یوازې د انسانانو لپاره
غذای ارزښت نه لري بلکې د حیواناتو لپاره یوه غذا ده لکه د میو د پانو څخه په ژمي کې
حیواناتو ته خوراکه برابرول چې حیوان ګرم ساتي . د میو پانی او ریښې د ځمکې د
حاصل حیزی سبب کيږي . چې دی غمل ته ګرین مورننگ Green manuring هم وائي
د میو په ریښو کې یو ډول عوتی دی چې د Nudeles نوډیلېس په نوم یاديږي .

چې د هوا څخه ازاد نایتروجن په ځمکه نصبوي د میو د حاصل اندازه د افغانستان په اکثرًا
سیمو کې 350__380 کیلو ګرام حاصل د یو جریب ځمکې څخه لاس ته راځي .

می په اکثرًا شگلینو یا لوم sandy loom خاورو کې ښه نتیجه ورکوي .

په هغو ځمکو کې چې مالګینی او جبه زاره وي می ښه نتیجه نه ورکوي . او د کرلو
سپارښتنه یې نه کوو او می په دوه موسمونو کې کرل کيږي چې په عمومي ډول په اوړي
کې کرل کيږي مګر په ځینو سیمو کې په پسرلي کې کرل کيږي په جلال اباد کې د جوزا
میاشت کې کرل کيږي او په نورو ولایتونو کې د سرطان ۱ - ۱۵ نیټې پوری کرل کيږي

د تخم اندازه یې اصلاح شوی تخمونه ۵-۶kg کیلو ګرامه په یوه جریب ځمکه کې اچول
کيږي .

تمباکو (Tobacco)

تمباکو ډیر پخوانی نبات دی اصلی منابع یی غرب ، مکسیکو او امریکا ده په ۱۴۸۲ م کال کی په کیوبا کی کولمبوس او د هغو ملگرو لومړي ځل لپاره سگریټ جوړ او وې څکول .

د تمباکو کلیمه د هندي او امریکای کلیمو څخه جوړه شوی ده Tobago تمباکو په نوم سره یادیري او یا دا ده چی د Tobacco تبکو اخیستل شوي چی وروسته دا کلیمه په انگلیسی ژبه واړول شوه چی د Tobacco تمباکو په نوم سره یادیري . دانبات په ۱۵۳۵ م کال مخکی هسپانی ته راوړل شوی وه او تجارتی نوم یی پیدا کړ په ۱۵۶۰ م کال فرانسې ته راوړل شو چی د فرانسې د سفیر نوم هم لري jean nicote جان نیکوت په نوم یادیده په تمباکو کی یوه فعاله ماده شته چی د nico tiane نیکو تین په نوم سره یادیري .

د تمباکو څخ په صنعت کی سگریټ ، نصوار ، سیگار او چیلم کی کار اخیستل کیږي .

د تمباکو خصوصیات

د تمباکو علمی نوم Nicotianetabcum نیکو تین تباکوم او کورني نوم یی سولانوسیا Solanoceae دی تمباکو یو کلن نبات دی د پانی اوږدوالی د ۳۰ — ۶۰ سانتي متر پوری رسیږي . او په یو نبا کی د ۸ نه تر ۲۵ پوری پانی شته . د دې نبات لوړ والی دې ۱۲۰ — نه تر ۱۸۰ سانتي متره پوری رسیږي . د دې نبات په پانو کی مختلف مواد شته لکه نایتروجن ، نیکو تین ، تیزاب ، کلسیم ، مگنیزیم ، معدنی مواد او داسی نور دې ودی نبات گل perfect incomplete پرفیکټ این کومپلیټ دې د گلانو ګرده افشانی self-pollination سیلف پالونیشن او cross pollination کراس پالونیشن دی د دې نبات یو کیلو 1kg تخم تقریبا یولس زره دانې کوي .

کرنیزې عملې

1 د ځمکی آماده کول

2 د قورې جوړول ، قوره باید 2x3m د یو هکتار ځمکی لپاره جوړه شي بزغلی د 6 نه تر 12 هفتو پوری په قوره کی پاتی شی کله چی د بزغلی لوړوالی 15cm ته ورسیري باید بیا پتی ته انتقال شي د دوو جیو چو ترمینځ واټن د 70 cm — 60 پوری دوه بوتو تر مینځ

واتن 25cm___20cm پوری په یو هکتار ځمکه کې د 45000 نه تر 90000 پوری بوټی باید وي .

د کیمیاوي سرو استعمال

100kg یوریا یا 100kg D.A.P او 70kg پوتاشیم سلفایډ دغه فصل د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کې رسیږي او کله چې د دې نباتاتو پانی زیری یا نصولی شی نو وایو چې نباتات پخه شوي دي د 2 نه تر 4 ورځو پورې کله چه مونږ نباتات وریبو پانی په خپل ځای پریدو چې وچې شي .

سایبین Sey been

سایبین د اسیا څخه سرچینه اخلي او په چین کې ۲۸۳۸ کاله مخکې c__b کرل کیده چې د سایبینو وختی ډولونه په منجوریا او کوریا کې شته چې په چین کې د ټاټوس په نوم یادېږي سایبین د یوې جاپانی کلیمې څخه اخیستل شوی چې د شو Shoyu په نوم سره یادېږي . دا نبات په 17 پیړۍ کې اروپا ته او په 18 پیړۍ امریکا ته راوړل شو . چه نن ورځ امریکا د ټولې نړۍ د ضرورت وړ سایبین 75% امریکا پوره کوي . زمونږ هیواد په داخل کې سایبین د څو کلونو راهیسې په تحقیقاتي فارمونو کې کرل کیږي .

سایبین مختلف غذائي مواد لري لکه پروتین 40% ، شخم 21% ، کاربوهایډرتونه 34% ، مغدنی مواد 5% لري .

د سایبینو عمده تولیدونکي هیوادونه

غبارت دی له جاپان ، چین ، امریکا ، اندونیزیا او پوانی شوري .

نباتي خصوصیات

د سایبینو کورنی نوم گلائنس مکس Glycinemax او د کورني نوم یی لیگومنیسیا legumeinoceae دا نبات یو کلن نبات دی او لوړ والی د 90cm نه تر 120cm پوری رسیږي . پانی یې مرکزي شکل لري یغنی compound کمپاوند شکل لري .

گل یی په مکمل ډول دی perfect incomplete پرفیکټ اینکمپلیټ او ګرده افشاني یی self-pollination سلف پالونیشن ده د گل رنگ یی سپین دی او په هر پله کی د 2 نه تر 5 پوری تخمونه شته .

د تخم رنگ یی زیر او نصولاری دی د ریښې سیستم یی Toproot ټاپ روت دي او ازاد نایتروجن په ځمکه کی نصبوي . شنه کیدو څخه 8 یا 12 ورځي وروسته د دې په ریښو کی بکتریاوي مینځته راځی چی دغه بکتریاوي ازاد نایتروجن په ځمکه کی نصبوي .
بنه وریتي هغه وریتي ده چی څو خوصه لري .

1. د پخیدو وخت یی کم وي .
2. د چپه کیدو سره باید مقاومت وکړي .
3. د ناروغی په مقابل کی باید مقاومت وکړي .
4. د تندي سره باید مقاومت وکړي .
5. د لږ ځمکی نه باید ډیر حاصل لاسته راشي .

ګرنیزې عمليې

1. ځمکه آماده شي .
2. ځمکه باید د کرلو څخه مخکې بنه اوبه شي .
3. د قطارونو تر مینځ واټن باید 60cm نه تر 90cm پوری وي . د دوه بوټو تر مینځ واټن د 20cm نه تر 25cm پوری باید وي . تخم باید 5cm ژور وکرل شي . په یو هکتار ځمکه کی باید د 45kg نه تر 65kg پوری تخم واچول شي .

د کیمیاوي سرواستعمال

د 14kg نه تر 7kg نایتروجنی سري باید واچول شي او د 34kg نه تر 45kg پوري پوتاشیم سلفایډ سري واچول شي.

ګنی sugarcane شوګرکن

ګنی د پیدایښت له نظره په هندوستان کی پیداشوي او بیا چین ته راوړل شوی دی. چی 760 کاله مخکې د میلاد څخه د ګنی څخه شکره لاسته راغلي ده .

د ګنی اقتصادي اهمیت

گنی د نړۍ د شکرې یوه عمده برخه تهیه کوي د گنی تولیدونکي هیوادونه عبارت دي له هند ، امریکا ، برازیل ، فیلیپین ، اسرائیل ، جنوبی افریقا او داسی نور هیوادونه .
په ننگرهار او لغمان کی د گنی وریتی گانی کرل کيږي د ننگرهار قند فابریکی لپاره خام مواد 65% د دولتي فارمونو څخه راوړل کیده او 38% د محلی بزگرانو څخه لاسته راوړل .

د گنی نباتي خصوصیات

گنی څو کلن نبات دي د گنی علمی نوم Sakurum سکروم او کورنی نوم یی Graminaceae گرامنسیا دي . د گنی اکثرا وریتی Hybride هایبرید دي د گنی کروموزمونو شمیر 48 نه تر 150 پوری رسیږي .
د گنی لوړ والی د 2 نه تر 6m مترو پوری رسیږي په گنی کی د 5 نه تر 50 پوری بندونه شته دي او قطر یی 2.5 نه تر 7.5 پوری رسیږي . د پاڼو اوږدوالی یی تقریبا 2m ته رسیږي . د گل سیستم یی Panicle پینکل دی او د گل لوړ والی یی د 20cm نه تر 60cm پوری رسیږي او هر گل د دوه متخویله پاڼو په واسطه احاطه شويدي .

د گنی ځیني ډولونه د وخت په اړه

Larly Sugarcane ایرلی شوگرکان په 8 میاشتو کی پخیري .
Medium Sugarcane میډیم شوگرکان په 12 میاشتو پخیري .
Late Sugarcane لایټ شوگرکان په 24 میاشتو کی پخیري .
گنی گرم موسم خوښوي د 27 نه تر 38°C درجو کی وده کوي په گنی د هرزه بوټو کنترول د ځینو کیمیاوی درملو په واسطه لکه 2.4.S.P، 2.4.D، T.C.P. او د بیورون Biuron څخه عبارت دي . گنی تقریبا په اوسط ډول 17 ځلې اوبه څکي .

په گنی کی ځیني ناروغی

یوه ناروغی Brownspot براون سپوټ نسواری ناروغی ده دا ناروغی په لغمان او ننگرهار سیمو کی زیاته ده . Red Root د گنی ریښو کی چه ریښی سرې کيږي Smut سمټ دا ناروغی په ساقه کی او پاڼه کی چه سور رنگ داغونه غوره کوی او بالآخره نبات له مینځه ځي .

د گنی لپاره د خاوي انتخاب

Sandyloam ساندی لوم او Clayloam کلي لوم دغه خاوري د گنی لپاره مناسبې دي .

د گنی کرنيزي علي

1. د ځمکې اماده کول غصوي سري اچول .
 2. کيمياوي سرو اچول .
- د هيواد په شرايطو کې د دوه قطارونو تر مينځ واټن 90cm نه تر 120cm پورې او د دوه نباتاتو تر مينځ واټن د 20cm نه تر 30cm پورې وي .
- او د گني لښتي بايد د 5 نه تر 20cm پورې ژورې وکرل شي .
- او د لختو اوږدوالی بايد د 30 نه تر 40cm پورې وي .
- په ننگرهار کې د حوت د 15 د حمل تر 15 پورې د گنيو د کرلو وخت وي .

په گني کې د کيمياوي سرو استعمال

140k₂ So₄/H ، 175kg DAP/H-175 Urea/H پوتاشيم سلفايد سري بايد واچول شي .

چغندر Sugar Beet شوگر بيت

چغندر د تقريبا 1000 کاله مخکې د ميلاد د مخه هم کرل کيده او اصلي ځای مديترانه بنودل شوي دي او په 1747 م کال د يو الماني عالم وويل چې کوم مواد چې په گني شته په چغندر کې هم شته دي د چغندر څخه د شکره ويستلو فابريکه په 1802 م کال کې په مرکزي اروپا کې جوړه شوه .

په چغندرو کې د قند فيصدي د 7.5 څخه تر 17% پورې يو فرانسوي عالم زياته کړه چې بالخير دغه فيصدي د گني سره په 1880 م کال کې برابره شوه په 1319 ه کال کې په افغانستان په بغلان په ولايت کې د قند يوه فابريکه جوړه شوه .

چغندر درې برخې لري

1. Crown کرنا (پاني)

2. Neek نيک (غاړه)

3. Root روټ (ريښه)

- 1 د چغندرو پاني د Silage سليج په شکل د حيواناتو لپاره ورڅخه کار اخيستل کيږي .
- 2 Mouses موسيسز : عبارت د شکرې د استعمال د عملي څخه لاسته راځي او مغدنی مرکبات زيات لري نو له همدې کبله قوي او ښه غذا ده چې د حيواناتو لپاره په دې کې 20% اوبه ، 60% قندونه ، 10% منرالونه موجود دي .

3 Beet Pulp بیت پولپ: دا هغه مواد دی چه وروسته د شکري د استخصال څخه لاسته راځي .

4 د چغندرو کنجاړه : دا د چغندرو د رسوب او فلتر کولو عملی نه وروسته پاتی مواد دی او په دې کی نایتروجن ، فاسفورس او پوتاشیم موجود دي او د خاورې حاصل خیزی او د اصلاح لپاره په کار وړل کیږي. د چغندرو تولیدونکی هیوادونه غبارت دی له امریکا ، فرانسه ، المان ، پولینډ ، ایتالیه ، انگلستان ، هند او داسی نور .

د چغندرو نباتی خصوصیات

د چغندرو علمي نوم بیتاویل گراس Beta Valgaris او د کورنی نوم یی چینوپودیسیا Chenopodiaceae چغندر علفی او دوه مشیمه نبات دی چی گلان ئې perfect فرفیکت دی ولې Carola کروله نلري نو د دې امله incomplete انکمپلیت دي. د کلیکس شمیر ئې 5 ته رسیږي او 5% تانیت او 5% د تزکیر الی لري . ویلگاریس سپیشز Valgaris species په څلورو گروپونو ویشل شوي دي .

1. شوگر بیت Sugar beet

2. گادرن بیت Garden beet

3. منگل Mengels Beet

4. لیف بیت Leaf Beet

چغندر یو کلن او هم دوه کلن نبات دی کله چی چغندر د تخم په خاطر کرو 6 هفتی وروسته د گل ساقی مینځته راځي . او گلان تشکیلوي چی گلان اگری گیت Aggregate شکل عوره کوي . چی تخم ئې سید بال Seed Ball په نوم سره یادیري . او په هر پلی کی د 2 نه تر 5 پورې تخم او دانی موجودی وي . کله چی د قند په خاطر یی کرو نو چغندر یو کلن نبات دی او کرده افشانی د باد او باران په واسطه ترسره کیږي .

د چغندرو وړتیی گانې

- بنه وړیتي هغه وړیتي ده چی د ناروغی په مقابل کی مقاومت وکړي .
- بنه وړیتي هغه وړیتي ده چی د حاصل اندازه یی زیاته وي .
- بنه وړیتي هغه وړیتي ده چی په لومړی کال کی د گل حاصیت ونه لري .
- بنه وړیتي هغه وړیتي ده چی په سیمه کی باید بنه توافق وکړي .

e. ښه وړيتې هغه وړيتې ده چې د قنډې موادو فيصدي يې زياته وي .

د چغندرو توافق

ځينې عوامل بايد په نظر کې ونيسو د وړيتې په انکشاف او د قنډ په تجمع کې اعيزمند وي

1. د خاوري حاصل حيزې حاوره بايد حاصل خيزه وي عضوي مواد وړ کې زيات وي
2. خاوره بايد سايندې لوم وي Sandy loam وي .
3. چغندر د تود موسم نبات دي او د تيع وهلو لپاره 15°C حرارت ته ضرورت لري .
4. د لمر وړانگې په چغندرو کيفت او کميت باندې اغيزه کوي .
5. طبغتا چغندر ډيرو اوبو ته ضرورت لري خو د هغو سيمو اورښت اندازه بايد 45cm وي ځکه چې زياتو اوبو ته ضرورت لري .

د چغندرو کرنيزې عمليې

1. د ځمکې حاصل خيزه بايد زياته وي .
 2. د خاوري ساختمان بايد اصلاح شي .
 3. هرزه بوټې بايد کنترول شي.
 4. د ناروغې او خشراتو مخنيوي بايد وشي .
 5. ځمکې اماده کول .
 6. د کرلو وخت او طريقې .
- وخت ئې د حوت د 15 نه تر حمل 15 پورې دی د تخم شنه کيدو لپاره 6°C _7 درجو
خوارته ضرورت دی . زمونږ په هيواد کې 20kg Seed/h اچول کيږي .
تخم بايد کرلو څخه 24 مخکې په اوبو کې واچول شي . 4 دانې تخم بايد په يو ځای کې
واچول شي . د دوه بوټو تر مينځ واټن بايد 20cm وي . د دوو قطارونو تر مينځ واټن بايد
60cm وي .

په چغندرو کې کيمياوي سرو استعمال

175kg DAP/H o
175kg Urea/H o
140kg k2so4/H o

په چغندرو کې د هرزه بوټو کنترول

1. کله چې چغندر شنه شي د هغي د شنه کیدو څخه وروسته لومړي خشاوه ترسره کيږي .

2. دوهمه خشاوه د لومړۍ څخه 15 ورځې وروسته ترسره کيږي .

3. او درېمه د دوهمې څخه 20 ورځې وروسته ترسره کيږي .

په چغندرو کې د کیمیاوي درملو استعمال طریقي

مخکې د کرلو نه د کیمیاوي درمل استعمال د پری پلانټ هار بسایډ pery plantin

Herbicide P.P.H پری پلانټین هار بیسیډ چه دغه درملونه غبارت دي ډایوډ Diuade

فیریزون pyrazon دا هغه دي درملونه دی چی وروسته د کرلو نه استعمالیږي .

پري ایمرجنس هریسیایډ pery emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت لکه

T.C.A او پست ایمرجنس هریسیایډ past emergence herbicide چه دغه درملونه

غبارت دی لکه Bar ban .

د چغندرو حاصل راټولول

1. کله چې چغندر ورسیده Crown یا پانې برخه ورڅخه پری کوو او څو ورځې په ځمکې کی پریردو .

2. چغندر د ځمکې څخه راوباسو او فابریکی ته یی وړو .

3. د مخصوصو ماشین الاتو په واسطه د چغندر پریمنځ کيږي .

4. د مخصوصو ماشین الاتو په واسطه ور څخه شکره لاسته راځي .

کچالو Potato

کچالو د پیدایښت له پلوه په جنوبی امریکا کی پیدا شوي چه هغه هیوادونه غبارت دی له پولید ، چلي ، پیرو او داسی نور. په 1537 کال کی هسپانیه ته راوړل شو په مکسیکو د 40 څخه زیات کچالو موندل کيږي . افغانستان ته د امیر عبدالرحمن خان په وخت کی راوړل شوي ده .

د کچالو اقتصادي اهمیت

دا نبات د غذائی موادو له نظره د 65 څخه تر 80% پورې نشایسته لري .

پروتین V.C او V.B₁ او V.B₂ هم لري .

د کچالو نباتي خصوصیات

د کچالو کورنی نوم سولانوسیا Solanceae سولانوم او علمي نوم یی سولانوم ټیوبروسوم
 Solanum Tuberosum دي . دا نبات یو کلن دی او څانګې یی د 30 نه تر 60cm
 پورې لوړیږي .

د گلانو سیستم ئې perfect and complete پرفیکټ اینکمپلیټ دی د تانیټ الې 5 دی او
 د تذکیر الې هم 5 دی .
 د کچالو عده د Tuber ټیوبر په نامه یادېږي . د ځمکې لاندې متحوله ساقه ده .

د کچالو توافق

کچالو د سوړ موسم نبات دی او د خاورې تودوخه ئې باید 24°C وي او د خاورې ډول ئې
 باید لوم loam یا سنډی لوم sandy loam وي زموږ په هیواد کی تقریباً د 50 څخه زیاتې
 وړیتې ګانې موجودې دي .

موخې Mukhi ، چندر chander ، کوفري Kufri ، کوفری لوکر kufri lovkar دی .
 او تر ټولو ښه وړیتې چندر موخې chander mukhi ده چی تقریباً د 45-30 tan/h
 حاصل کوي .

د کچالو د حاصل زیاتوالی عوامل

1. د اصلاح شوی وړیتې ګانو استعمال .
2. د کرلو ښه طریقه په کار وړل .
3. د اوبو څخه په ښه طریقه استفاده کول .
4. د کافي مقدار سرې استعمال .
5. د امراضو او خشراتو څخه مخنیوي کول .

د کچالو کرنیزې عملي

د ځمکې آماده کول : ځمکه باید شگلنه یا لوم یا سنډی لوم وي او د قطارونو تر مینځ واټن
 یی باید 90 څخه تر 100cm پورې وي . او د نباتاتو تر مینځ واټن باید 20 تر 30cm
 پورې وي . د جیوچو تر مینځ فاصله د 5 نه تر 20cm پورې ، او د ځمکې درجه یی د
 12°C وي او د حاصل موده یی د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کی نیسي .

د کچالو تخم انتخاب

- a. د کرلو وړ کچالو باید د 50 نه تر 60gr وزن ولري .
- b. د امراضو خشراتو څخه باید پاک وي او هر کله چه مونږ کچالو پرې کوو باید د
 سرسین 500gr seresan کیمیاوي درمل ور سره یوځای کوو .
- c. کرل کیدونکی کچالو باید ټوټه شي .

d. په یو هکتار ځمکه باید 875kg کچالو وکرل شي .

د کیمیاوي سرو استعمال

175kg / h d-a-p ، $175\text{kg} / \text{k}_2\text{d}_4$ ، او 220kg Urea /h واچول شي .

او د یو هکتار ځمکې څخه د کچالو اندازه 30 نه تر 60tan/h ده .

ایباري :

هغه ځمکه چې کچالو پکې کرل کيږي باید د 50 نه تر 60% پورې اوبه ولري . او هر

12 ورځو کې باید کچالو اوبه شي .

د کچالو د راټولو او ذخیره کولو لارې چارې

مخکې د کچالو د رایستلو څخه 15 ورځې وړاندې باید د کچالو ساقي غوڅې شي چې ګڼې

په لاندې ډول دي .

a. د کچالو پخیدنې په چټکه کيږي .

b. د غیری عادی حالت څخه راژغورل کيږي .

c. د کچالو پوټکي غټيږي .

d. د ناروغۍ مخنیوی کوي .

که چیرې کچالو د ډېر وخت لپاره ذخیره کول غواړو . لاندې کیمیاوي درملونه باید

ورباندې ووو .

C,I,P,I او 2,4,S,I,P

په کچالو کې د غذایي موادو فیصدي

اوبه 79% ، منرالونه 1% ، شخم $\frac{1}{2}\%$ ، پروتین 2% ، کاربوهایدراتونه 4% او همدارنګه

لاندې ویتامینونه لري .

V.B₂ , V.B₁ , V.C , V.D

جوار Coran

جوار د پیدایښت له نظره په جنوبی امریکا کې مینځته راغلی دي .

چه هغه هیوادونه عبارت دی له : پیرو ، چيلي ، او پولیو څخه د کرلو د تاریخ له مخې

جوار د نړۍ په مختلفو هیوادونو کې لکه : اروپا ، افریقا او داسې نور هیوادونه کې میندل

کيږي .

په 1492 م کال کې د امریکا کاشیفانو یو ګروپ دغې سیمې ته ور داخل شو چې وروسته

جوار د یو کرنیز نبات په توګه ونومول شو . د دې ګروپ مشر کرسټف کولمب نومیده چه

دابوتی بیا د مایز mais په نوم سره یاد کړ هغه وریټي گانې چی زموږ په هیواد کی موجودی دی او د نورو هیوادونو څخه لکه : پاکستان څخه راوړل شوی دی او زموږ د هیواد په ځینو سیمو کی توافق حاصل کړی هغه وریټي گانې عبارت دي له :

1. شاهین sahen

دا وریټي په 1984 م کال دغه وریټي مینځ ته راغلی ده دغه وریټي نوره پخیدونکی ده او سپین رنگ لري . او د ننګرهار په ځینو لوړو او جیگو منطقو کی ئې توافق حاصل کړي دی . او د حاصل مینځینی اندازه ئې 400kg/h ده .

2. اعظم Azam

دا وریټي په 1983 م کال کی مینځته راغلی ده او د دې وریټي رنگ سپین دي مینځینی لوړوالی لري چی په هغو ساخو کی کرل کیږي ور کی اوبه کمې وي او د حاصل اندازه 5500kg/h ده .

3. کسان kissan

دا وریټي په 1990 م کال کی مینځته راغلی ده د دې وریټي لوړ والی مینځینی دی او اوسط موده کی خپل نمود سرته رسوي دغه وریټي په هغو سیمو کی توافق حاصل کړي کوم ځای کی چی زیاتی اوبه وي د حاصل اندازه ئې 6000kg/h ده .

4. د سرحد sarhad سپین جوار

دا وریټي د زیرو جوارو سره کراس شوی ده چی په 1996 م کال کی مینځته راغلی ده او په 110 ورځو کی پخیري . د حاصل اندازه یی 5500kg/h ده .

5. احسان Ahssan سپین جوار

دا وریټی د سرحد سپینو جوارو سره کراس شوی ده او تقریباً په 100 ورځو کی پخیري . دغه جوار خواږه جوار دي د حاصل اندازه ئې تقریباً 7000kg/h ده .

6. سرحد زیر جوار sarhad

دا جوار تقریباً په 100 ورځو کی پخیري . او په 1971 م کال کی مینځته راغلی دی د دې جوارو دانی اوږدی دی او دغه جوار د قنار په شکل کرل کیږي قد ئې 2m نه تر 5m ته رسیږي . د ده حاصل اندازه د 7000-8000kg/h ده .

په نړی د جوارو تولیدونکی هیوادونه

په نړی کی د جوارو تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له : امریکا ، چین و هند ، ارجنټاین ، برازیل ، کولمبیا ، فرانسه ، جنوبی افریقا او داسی نور .

د جوارو نباتي خصوصيات

کورنۍ نوم ئې گرامینسیا Graminecea ، او علمی نوم ئې میډیکا maydcae دي د جوارو بندونو تر مینځ واټن 6 نه تر 20cm فرق لري . او د ساقې لوړ والی د 2 نه تر 5cm پورې وي او په ځینو حالاتو کې د 8 پورې هم رسیږي . د ساقې پنډ والی یا زحامت ئې 3cm ته رسیږي او پانی بلیډ blade په نوم یادېږي او د پانو اوږدوالی یې د 30 نه تر 80cm پورې رسیږي . او د پانو شمیر ئې 12 نه تر 18 پورې رسیږي . کله چې پانې راتاوې شي د تبخیر څخه مخنیوي کوي . د جوارو لومړني ریښو شمیر د 3 نه تر 5 پورې رسیږي . او د ثانوي ریښو شمیر یې د 15 نه تر 20 پورې رسیږي .

گل سیستم ئې

نارینه گلان د نبات په پورته برخه کې او بنځینه گلان د نبات په ښکته برخه کې موجود وي نارینه اله ئې د سلیک salk او بنځینه اله ئې ایر ear په نامه یادېږي . او گرده افشانی ئې یې کراس پولینیشن cross pollination دي .

د جوارو توافق

جوار په عمومي ډول سره د بخر له سطحې څخه 3000m پورته توافق حاصل کړي دی . د جوارو شنه کیدلو لپاره 20 نه تر 30C° حرارت ته ضرورت دي . د جوارو د غذایي موادو استعمال او د کرلو ساحې په پدې وروستی کلونو کې د جوارو ساحې او مصرفونه زیات شوي دی چې په موجوده وخت کې تقریباً په 40 هکتاره ځمکه باندې کرل کیږي . چه د دې څخه د حاصل اندازه 468m.ton میلیونونه ټنه ده .

د جوارو ایاري

دا چه جوار یو کلن نبات دی نو د خپلې ودې لپاره زیاتو اوبو ته اړتیا لري . که چیرې د گل په وخت کې جوار دوه ورځې تنده وکړي 22% حاصل ئې کمیږي . جوارو ته اوبه ورکول د شنه کیدو څخه 10 ورځې وروسته دوهمه اوبه د ساقې په وخت کې ورکول کیږي . دریمه اوبه د شتې یا توبه ear په وخت کې ورکول کیږي . څلورمه اوبه د گل په وخت کې او پنځمه اوبه د شیرې په وخت کې یا دانی په وخت کې شیرمه اوبه د پخیدو په وخت کې او نور هره لسمه ورځ جوارو ته اوبه ورکول کیږي . د جوارو حاصل راتولول وخت

هر کله چی جوار پخه شو او د دانی رطوبت یی د 16% نه تر 30% پوری وي نو جوار پری کوو یا ریوو . تر څو پورې څو ورځی جوار په پټي کی پریردو . او وروسته جوار سپینوو او او بله اخیره تریشل کیږي .

پنبه Cotton

پنبه د پیدایښت له نظره ډیر پخوانی نبات دي چی 3500, B.C په مکسیکو کی موجوده وه په لاتینی ژبه کی ورته کاربس Carbasus وائي .

د پنبې کرنیزې عملې

1. د ځمکې آماده کول

2. د تخم انتخاب

تخم باید د امراضو څخه پاک وی او کله چی تخم کرو نو د کرلو څخه مخکې باید د 48 ساعتونو لپاره په اوبو کی وچول شي .

او بیا وروسته کیمیاوی درمل sarasan نومیږي تخم 1kg سره 10kg یو ځای شي د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی باید 60 نه تر 80cm پورې وي .

او د دوه بوټو تر مینځ واټن باید د 20 نه تر 30cm پورې وی . تخم باید 5cm ژور وکرل شي او 50-30kgseed/h اچول کیږي . پنبې ته د اوبو ورکولو وختونه

په تودو سیمو کی پنبې ته هر 15 ورځو کی اوبه ورکول کیږي . او کله چی اوبه د کرلو نه وروسته ورکړل شي نو د پنبې ارتفاع باید 20cm ته ورسیري نو خشاوړ ورکوو .

د پنبې اقتصادي ارزښت

پنبه د نړۍ پر مخ 56% الیاف تولیدوي . او 27% تیل تولیدوي او 40% پروتین لري چی د حیواناتو په ژوند کی ډیر غټ ارزښت لري .

د پنبه تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له شوري ، مکسیکو ، چین ، هند. افغانستان ، برازیل ، ترکیه سوډان ، مصر ، پاکستان ،

د هیواد په داخل کې د پنبې خوزې

1. بغلان ، کندز او تخار

2. سمنگان ، بلخ ، جوزجان او فاریاب

3. هرات او بادغیس

4. فرا ، هلمند ، ننگرهار او کندهار

د پمبي نباتي خصوصيات

د پمبي کورنۍ نوم مالوسيا Malvacee او علمي نوم ئې گوسوپويم Gossypuim دي . پنبه په کرنیز حالت کې یو کلن نبات دي او کله څو کلن هم کیدلای شي . پنبه د خپلې ودې لپاره 25 څخه 40% پورې وده کوي .

او د ریښو سیستم ئې ټاپ روت Top Root دي د پمبي ارتفاع د 60 څخه تر 150cm پورې رسیږي .

د پمبي پاڼه او گل

د پمبي پاڼه د پتیول petivl په ساخه کې له قاغدي سره وصل ده . دوه زخی لري یو ئې اصلی زخه او بله ئې جانبي زخه ده د اصلی زخي څخه غیر گلی ساخه یا څانگې مینځ ته راځي او د جانبي ذخي څخه ئې گل او میوه لرونکي څانگې مینځ ته راځي .

د پمبي د گل اصطوي

1. کالیکس calyx

2. کورولا corola : کورولا د گل د پاڼو څخه عبارت ده چی شمیر یی 5 ته رسیږي .

3. سټمینټ staminate : د گل د تذکیر د ساختمانونو څخه عبارت دی چی شمیر ئې 90 نه تر 100 پورې رسیږي .

4. پیستلیټ pistillate : په درې برخو ویشل شوي او د گل د تانبت ساختمان څخه عبارت دی .

1. سټایل style

2. سټیگما stigma

3. اوري ovary

غنم wheat

غنم یو کرنیز نبات دی چی د نړۍ په مختلفو برخو کې کرل کیږي چی محصولات یی د انسانانو د غذا لپاره استعمالیږي . یو کرنیز نبات چی مخکې وختی وه . او وروسته بیا د انسانانو په واسطه اصلاح شو په نړۍ کې د غنمو ټول تولید تقریباً 75% د ډوډۍ په خاطر مصرفیږي 15% د خپلو مصارفو او 10% بیرته د تخم لپاره مصرفیږي . په نړۍ کې د غنمو تولیدونکي هیوادونه

لاندې څو هیوادونه برازیل ، پیرو ، چیلی ، افغانستان ، ایران ، بنگله دیش ، ترکیه ، چین ، جاپان سوریه ، شوروي ، هند او داسی نور هیوادونه .

په نړۍ کې د غنمو صادرونکي هیوادونه
امریکا ، کاناډا ، استرالیا او ارجنټاین څخه عبارت دي .

د غنمو تاریخچه

غنم د ډیرو پخوانیو زمانو څخه را په دیخوا کرل کیږي چی د انسانانو ، حیواناتو او مرغانو د غذا په توګه استعمالیده . او تقریباً 12 زره کاله مخکي په مینځنۍ ختیځ کی کرل کیده . او هیڅوک نه پوهیږي چی غنم کله او د چا له خوا کشف شوی دي .
او زموږ غقیده دا ده چی لومړی د ادم (ع) له پیژندل شوي لومړی غنم د یمر emmer په نوم یادیده او د ساینس پوهانو اصلی ځای مرکز دی سوریه او فلسطین بنوری .چه بیا وروسته دغو سیمو څخه بین النهرین او مصر ته راوړل شوی او بیا ایران ، افغانستان ، پاکستان او بله اخیره ټولې نړۍ ته انتقال شوی دي .

د غنمو اقتصادي اهمیت

غنم د هغو نباتاتو له جملی څخه دی چی په نړۍ په پراخه پیمانه پیدا کیږي . او ختا په وچو ځایونو کی هو کرل کیږي . په نړۍ کی د غنمو اقتصادي اهمیت د تولید له نظره او هم د تغذیه له نظره د نورو کرنیزو محصولاتو په پر تله خورا زیات دي .
لومړي غذا د انسانانو لپاره تهیه کیږي دوهمه د حیواناتو لپاره او درېمه د مرغانو لپاره تهیه کیږي . او په صنعت کی ور څخه کار اخیستل کیږي .

د غنمو غذای ارزښت

په نړۍ کی غنم د ډیرو پخوا زمانو او د ډیرو مصرفونکي کرنیزو نباتاتو له جملی څخه دي چه علتونه ئې په لاندې ډول دي .

1. د نورو غذای موادو لږوالی یا نشتوالی .
2. د حمل او نقل اسانتیاوي .
3. د غنمو کرلو امکان د نړۍ په زیاتو برخو کی موجود دي .
4. په هره سیمه کی په ډیره اسانتیا سره د هغه څخه ډوډی او نور مروج خواړه تهیه کیدای شي .
5. د اوبو د کموالی په صورت کی هم کرل کیدای شي .
6. په اسانی سره کولای شو چی غنم د اوږدې مودې لپاره ستور کړو .
7. د مصرف په هره مرخله کی کیدای شي د ضرورت وړ مقدار ځینې راټول او مصرف شي .

د غنمو کرنیزې عملی

1. د تخم لپاره د ځمکې آماده کول .
2. د غنمو تخم باید د 2 نه تر 3 اینچو پورې ژور وکرل شي . غنم په دوه طریقو سره کرل کیږي . 1 د پاشان طریقه 2 د قطار طریقه ده .
3. د غنمو د کرلو وخت د غنمو په حاصل باندې زیاته اغیزې کوي .
4. د تخم کرلو اندازه په داخل د هیواد کې په یو جریب ځمکه کې 21kgr نه تر 35kgr پورې تخم اچول کیږي .
5. په غنمو کې د کیمیاوي سرو استعمال د تخم په اندازه یعنې - 35kgr urea/h 35kgr DAP/H .

د یو شمیر سبزیجاتو پېژندنه

دا چې افغانستان یو داسې هیواد دی چې تقریباً 85% وګړي په کرنه او مالدارۍ بوخت دي خو د دې سره سره بیا هم موږ سبزیجات او علجات د نورو هیوادونو څخه واریږو د دې اساسي علت دا ده چې هغه کرنیز ماشین الات او پرمختللي ټیکنالوجي چې په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخلي زموږ د بزگرانو په واک نه شته او هغه اصلاح شوی تخمونه او کیمیاوي سرې چې په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخیستل کیږي . زموږ دولتي تحقیقاتي فارمونه او عام بزگران ور څخه بې برخې ده لکه څنګه چې د زراعت د تعریف څخه معلومېږي . چې هر هغه شی چې د حاصل د زیاتوالي سبب وګرځي د د زراعت په نوم سره یادېږي . هغه فکتورونه چې زموږ په واک کې نشته او که چیرې په دولت فارمونو کې وي خو مسلکي کسان نشته او که چیرې پیدا هم شي د خپل مسلک څخه به دومره لري وي که پوښتنه ور څخه وکړي نو ځواب به در کړي چې دا موږ ډیر پخوا ویلی وه او اوس په خپل مسلک کې کار نه کوم دا چې زموږ هیواد یو زراعتی او کرنیز هیواد دي چې زیات سبزیجات ورکې کرل کیږي . چې یو څه یی تاسی ته معرفي کوو . دا هغه نباتات دي چې د پانو څخه په اومه او پاخه ډول استفاده کیږي .

پالک Spinach

علمي نوم ئې spinaci cleracea سپینسی کلروسیا دی او کورنی نوم ئې cheno podaceae چینو پودېسا پالک د (A.B.C) ویتامینونو درلودونکی دی خاورې p-h 6-8 وي د تخم شنه کیدل ئې 16°C سانتي گراد درجو ته ضرورت شته . د پالکو اصلی ځای د اسیا جنوب او د افریقا شمال دی د پالکو حاصل د 45-50 ورځو نه تیر شي نو حاصل ئې راټولیکې څو ځلې حاصل راټولیکې په یو جریب ځمکه کې د تخم اندازه د 5 نه تر 6kg پورې ده په سرو سیمو کې پالک په دوه وختونو کې کرل کیږي یو د سپرلی په لومړۍ

مياشت کی او بل د زمري په مياشت کی کی کرل کيږي . د کيمياوي سرو اندازه یی په یو جریب کی 50kg urea یوریا ، 25 kg D.A.P استعمالیږي . او عضوي سري هم استعمالولی شو په یو جریب ځمکه کې د حاصلاتو اندازه تقریباً 2000kg ده .

کاهو lettuce

کاهو ډیر پخوانی نبات دی چی اصلی ځای مصر بنودل شوي . د کاهو نباتی خصوصیات : د کاهو علمی نوم laettuca sative لاتوکا ساتیو کورنی نوم ئی composite کمپوستیا دي کاهو د یو شمیر ویتامینونو درلودونکی دی لکه B.C دی د خاوري ډول ئی P-H 6-8 ده کاهو د قطار په 8 شکل کرل کيږي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 30-35cm پوری وي د بوټو تر مینځ واټن 15-20cm پوری وي . او په مسقیم ډول یی هم کرلی شو کاهو د 13-15 سانتی گراډ درجو ته ضرورت لري . په سرو سیمو کی پسرلی او هم د منی په موسم کی کرل کيږي .

په یو جریب ځمکه کی د 450-500 گرامه پوری تخم اچول کيږي د کيمياوي سري استعمال 60kg DAP/H او 50kg urea یوریا او عضوی سري هم باید ورکړل شي . د یو هکتار ځمکی څخه کاهو د حاصل اندازه تقریباً 3000-4000 کیلو گرامه پوری رسیږي

شلغم Turinp

انسانانو د ډیری مودی راږدی خوا شلغم د خپل لگښت لپاره کرل . او د 4000 کلونو راهیسی ور څخه گټه اخیستل کيږي . د پیدایښت مرکز یی افغانستان بنودل شوي . تیپر یو کلن او دوه کلن نبات دی چی علمی نوم یی Brassica Rapa براسیکا رپا دي او کورنی نوم ئی Cruciferae کریوسفریا دی . شلغم ډیر عذایی ارزښت لري لکه پروتین ، شحم ، منرالونه ، کاربوهایدریتونه لري . شلغم په دوه طریقو سره کرل کيږي اول پاشان طریقه او دوهمه د قطار طریقه . د لیکو تر مینځ واټن باید 20-40 سانتی متره او د بوټو تر مینځ فاصله باید 4-6 سانتی متره وي په گرمو سیمو کی د میزان په مياشت کی کرل کيږي او هم ویتامین لری له A.B ویتامین دی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه 1kg/j یو کیلو گرام ده . او 30kg /j یوریا ، 30kg DAP/J او همدا رنگه باید حیوانی سري هم ورکړو د حاصل اندازه یی تقریباً 3000kg نه تر 7000kg پوری رسیږي .

سری ملی Small Radish

ملی سرخک د هغو بوټو او سبو څخه غبارت دی چی کرنه یی دومره ستونزی نه لري .
د 4 نه تر 5 هفتو کی حاصل ورکوي .ئی Raphanus Sativus رپانیوز ساتویز دی دی او
کورنی نوم Cruciferea کرویفیوریا دی د پیدایښت اصلی ځای اسیا او اروپا دي یو کلن
او دوه کلن نبات دی او په ملی سرخک کی ځینی ویتامینونه شته لکه : B₂-B₁ پروتین ،
شخم او کاربوهایدریتونه ، اوسپنه ، کلیسم او داسې نور شته 16 درجو سانتي گراد ته
ضرورت لري د قطارونو تر مینځ واټن یی 10 نه تر 15cm او د بوټو تر مینځ واټن یی 3
نه تر 4cm وي د تخم 2kg په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . کیمیاوي سرې 22kg
، Urea/j ، 25kg DAP/J او د حاصل اندازه د یو جریب څخه 1000kg پوری رسیږي .

پیاز Onion

پیاز د هغو سابو له ډلی څخه دی چی د Bulb بلب په شکل وده کوي دوی د سری هوا په
مقابل کی مقاومت کوي پیاز داسې یو نبات دی چی هم په حام ډول او هم په پاخه ډول
خوړل کیږی . د پیازو علمی نوم Alluim cepa الیوم سیپا او د کورنی نوم یی
liuaceae لیسواسیا دی.
زمونږ په هیواد کی دوه ډوله پیاز موجود دی یو نوش پیاز او بل گنده پیاز دی . پیاز د
سانتي گراد 13 نه تر 25 پوری ضرورت لري د پیازو تخم د ژمی په لومړی میاشت کی
کرل کیږي او بیا اصلی ځای ته په حوت میاشت کی وړل کیږي . په پیازو کی b او c
ویتامینونه شته ، پروتین ، شخم ، کلیسم ، کاربوهایدریتونه او نور مواد هم شامل دي .
د کیمیاوي سرو استعمال 61kg urea یوریا ، D.A.P 120kg او هم حیوانی سرې ور کی
استعمالولی شو . د حاصلاتو اندازه د نوش پیازو 7000kg/j د یو جریب څخه د گنده پیازو
3000kg/j څخه دی .

گاذري carrots

گاذري یو داسی نبات دی چی د ډیری پخوا زمانی راهیسی په اروپا او اسیا کی کرل کیږي
گاذري زیات غذائی مواد لري لکه : اوسپنه ، کلیسم ، فاسفورس او ځینی ویتامینونه لکه :
B₂ . C . B . E شامل دی په افغانستان کی دوه قسمه گاذري کرل کیږي .

A. رنگینی سری گاذري Anthoegan

B. زیر مغزی گاذری Anthoeyan

د کیمیاوي سرو استعمال د 40 نه تر 45kg پوری یوریا Urea ، او د 30 نه تر 35kg DAP او 30 نه تر 45kg پوری K_2SO_4 په یو هکتار ځمکه کی اچول کيږي .
 گذری د پاشان او هم د قطار په شکل کرل کيږي .
 د قطارونو تر مینځ واټن یی 35 نه تر 40cm او د بوټو تر مینځ واټن باید 8 نه تر 10cm پوری وي .
 په یو هکتار ځمکه کی د 5 نه تر 6kg پوری تخم اچول کيږي او تخم باید د 4cm ژور وکرل شي . د گازو لپاره د خرات درجه د 16 نه تر 22 سانتی گراډ پوری ده .
 او د یو هکتار څخه د حاصل اندازه 6000 نه تر 8000kg پوری ده .

لیرو یا پیندی okra

د لیرو علمی نوم Hibiscus Eseulentus هیبوشس اسکلتنس او کورنی نوم یی Malvaceae مالوسیا دی پیندی یوه داسی سبزی ده چی په تودو او نیمه تودو سیمو کی کرل کيږي په پیندی کی زیات ویتامینونه او پروتین شامل دی .
 د بیندو د تخم شنه کیدو لپاره 20 سانتی گراډ ته ضرورت دي په تودو سیمو کی د حوت په میاشت کی کرل کيږي . په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 2 نه تر 3kg پوری رسیږي د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب ځمکه کی 45kg urea یوریا او 35kg DAP بنودل شوی ده . پیندی د پاشان په طریقه او هم د قطارونو په طریقه کرل کيږي .
 د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی د 45 نه تر 60cm پوری او د بوټو تر مینځ واټن یی 25 نه تر 30cm پوری رسیږي . د حاصل اندازه یی په یو جریب ځمکه کی د 2000 نه تر 3000kg پوري ده .

مرچک peaper

د مرچکو علمی نوم capsicum ammaum کاپسیکوم امايوم دی او د کورنی نوم یی solanaceae سولانسیا دی مرچ زموږ د هیواد په اکثرا سیمو کی کرل کيږي .
 اکثرا خلک مرچ په خام ، پاخه او وچ ډول استعمالوي . مرچ زیات غذائی ارزښت لري .
 لکه : کلیسم ، شخم ، پروتین ، منرالونه ، ویتامینونه ، فاسفورس او داسی نور شامل دي .
 د مرچو اصلی خای امریکا بنودل شوی . چی بیا وروسته ټولی نړی ته خپور شو د یو هکتار ځمکی څخه د 2000 نه تر 3000kg پوری حاصل لاسته راځي . مرچ په 13 سانتی گراډ درجو ته ضرورت لري د مرچو تخم اول په قوره کی کرل کيږي او وروسته

اصلی خای ته ورل کیري د یو جریب ځمکه لپاره د 200 نه تر 500kg گرامه تخم اچول کیري . او په یو جریب ځمکه کی د بز علیو شمیر د 9000 نه تر 9500 اټکل شوي دي . په یو هکتار ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 45kg پوتاشم سلفیت ، 60kg فاسفورس او نایتروجن سرې استعمالولی شو او تقریباً 200 tan حیوانی سرې هم اچولی شوو .

رومی بانجان Tomatoes

د رومی بانجان علمی نوم *lyco persicon – escolentum* لیکو پرسیکون اسکلتنوم او کورنی نوم یی *solanceae* سولانسیا . رومی بانجان اصلی سرچینه د جنوبی امریکا څخه اخلي ځکه چی زیات ډولونه یی په پیرو ، چیلی او اکودور کی موندل کیري . په رومی بانجانو کی زیات شمیر غذایي مواد شته . لکه : قندونه ، غضوي اسیدونه ، شخم ، سلولوز او مختلف ویتامینونه شامل دي لکه : B_6 . A . B_2 . B_1 او داسی نور شامل دی . د رومی بانجانو په کرونده کی د حیوانی سرې او هم کیمیاوي سرې استعمالیري . لکه فاسفورس ، نایتروجن او پوتاشم سرې اچوي نو 35kg نه تر 100kg urea/j او DAP/J ده او په یو جریب ځمکه کی 2150 بوتی کرل کیري د دوو قطارونو تر مینځ واټن 70 سانتی متره او د دوو بوتو تر مینځ واټن 30 سانتی متره بنودل شوي دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 150kg بنودل شویده . او د یو جریب ځمکه د حاصل اندازه په افغانستان کی 500 نه تر 1200kg بنودل شوي ده

تور بانجان Bgg plant

علمی نوم یی *solanum melongena* سولانوم ملنگان دی او کورنی نوم یی *solanceae* سولانسیا دی . تور بانجان د هغو سبزیجاتو څخه شمیرل کیري چی د هندوستان د شمالی سیمو څخه سرچینه اخلي . تور بانجان ځیني غذایي مواد لری لکه : پروتین ، غوړ ، اوبه ، کابوهایدریتونه او د A.B ویتامینونه پکی شامل دی . د بوتی د ودي لپاره مناسبه تودوخه 27 نه تر 30 سانتی گراډ بنودل شوي په 75 ورځو کی میوه پخیري . په یو هکتار ځمکه کی 2 نه تر 3tan حیوانی سرې اچول کیري . 120kg urea ، 60kg فاسفورس او 45kg پوتاشم ، DAP 40kg سرې استعمالیری . د دوه قطارونو تر مینځ واټن 70 نه تر 80 سانتی متره او د دوه بوتو تر مینځ واټن 25 نه تر 30 سانتی متره بنودل شویدی . د یو جریب ځمکه لپاره 200 نه تر 500 بنودل شوی او د یو هکتار ځمکی څخه د حاصلاتو اندازه 2300 نه تر 4000kg بنودل شوي ده .

بادرنګ Cucumber

علمی نوم ئې cucumis sativus دی کورنۍ نوم یې Cucurbitaceae کوکربیتاسیا دي .
بادرنګ د هند څخه سرچینه اخلي د هغو نباتاتو څخه شمیرل کیږي چی په تودوخه کی کرل
کیږي . ځینی ډولونه شته چی د 40 نه تر 50 ورځو کی میوه نیسي . د بادرنگو حاصلات
حورا زیات وی په یو هکتار ځمکه کی د 12 نه تر 17 tan بنودل شوي دي د تخم شنه
کیدل یې د 12 نه تر 13 سانتی گراډ خرات ته ضرورت لري په هر جریب ځمکه کی د
کیمیاوي سرو اندازه 20kg یوریا او D.A.P 40kg اچول کیږي .

هینوانه Watermelon

علمی نوم یې lanatus لانتیز او کورني نوم یې cucurbitaceae کوکربیتاسیا دي
هینداوڼي اصلی ځای هند ، چین او افریقا بنودل شوی دي . په هیندوانه کی ځینی ویتامینونه
شامل دي لکه A.B.C د هیندوانی وزن د 14 نه تر 25kg پوری رسیږي د تخم شنه کیدو
لپاره 25 درجو سانتی گراډ ته ضرورت لري .

د 80 نه تر 120 ورځو پوری ور څخه حاصل لاسته راځي . د قطارونو تر مینځ واټن یې
د 2 نه تر 3m اود بوټو تر مینځ واټن یې 90 نه تر 100cm پوري دي د یو جریب ځمکی
لپاره د تخم اندازه 700gr بنودل شوي د کیمیاوي سرو استعمال 20kg یوریا ، DAP 40kg
بنودل شوي د حاصل اندازه د یو جریب ځمکی څخه د 9 نه تر 11tan بنودل شوي ده .

ګلی Guliflomex

علمی نوم یې Breassica – oleraceae براسیکا اولرسیا دی کورنۍ نوم یې Gueiferae
ګوسفریا دي ګلی یو ډیر پخوانی نبات دی چی سرچینه د انگلیستان څخه اخلي . څرنګه
چی د ګلی بوټی یو زیات شمیر مهم مواد لري لکه : ویتامینونه ، پروتین او
کاربوهایډریتونه له همدی کبله د نړي په زیاتو هیوادونو کی کرل کیږي د ګلي د فصل
موده 90 نه تر 100 ورځي په برگ کې نیسي او خپل حاصل ورکوي ګلی دوه کلن نبات
دي د یو جریب ځمکی لپاره په قوره کی د 80 نه تر 100gr پوری تخم اچول کیږي د
ګلي لپاره کیمیاوي سری 40kg یوریا ، DAP 50kg او 5 tan حیوانی سری په یو جریب
ځمکه کی اچول کیږي . د حاصل اندازه یې تقریباً 2300kg بنودل شوی ده په یو جریب
کی د ګلي کرنیزی عملی د دوه بوټو تر مینځ واټن 8 سانتی متره او د دوه قطارونو تر
مینځ واټن 40 نه تر 90 سانتی متره وي .

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library